

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 15.12.2005
KOM(2005) 650 wersja ostateczna

2005/0261 (COD)

Wniosek dotyczący

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I)

(przedstawiony przez Komisję)

UZASADNIENIE

1. KONTEKST WNIOSKU

1.1. Kontekst historyczny i cele wniosku

Konwencja brukselska z 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych zawiera przepisy dające stronie skarżącej możliwość wyboru pomiędzy kilkoma sądami, co niesie ze sobą ryzyko, że strona skarżąca wybierze sąd w danym Państwie Członkowskim wyłącznie z tego powodu, że prawo właściwe w tym państwie jest dla niej korzystniejsze. Aby zmniejszyć to ryzyko Państwa Członkowskie podpisały w 1980 r. w ramach tej samej podstawy prawnej Konwencję rzymską o prawie właściwym dla zobowiązań umownych.

Traktat Amsterdamski stanowił nowy impuls dla tworzenia prawa prywatnego międzynarodowego przez Wspólnotę. Wspólnota przyjęła również w ramach tej podstawy prawnej rozporządzenie „Bruksela I”¹, które zastąpiło konwencję brukselską z 1968 r. w kontaktach między Państwami Członkowskimi. W dniu 22 lipca 2003 r. Komisja przedstawiła wniosek w sprawie rozporządzenia dotyczącego prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”)². Od tego czasu konwencja rzymska jest jedynym instrumentem prawnym w dziedzinie prawa prywatnego międzynarodowego na poziomie wspólnotowym, który posiada formę traktatu międzynarodowego. Wynikające z tego niedogodności są tym mniej uzasadnione, że instrumenty prawne „Bruksela I”, „Rzym II” i konwencja rzymska z 1980 r. stanowią nierozłączną całość, określającą przepisy prawa prywatnego międzynarodowego w dziedzinie zobowiązań umownych i pozaumownych w sprawach cywilnych i handlowych na poziomie wspólnotowym.

1.2. Uzasadnienie wniosku

Wiedeński plan działań³ potwierdził, jak istotna jest zgodność przepisów kolizyjnych dla wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych. W programie działań dotyczącym wzajemnego uznawania⁴ z 2000 r. podkreślono, że środki w zakresie harmonizacji przepisów kolizyjnych stanowią środki towarzyszące, ułatwiające wdrożenie zasady wzajemnego uznawania. Niedawno Rada Europejska przypominała w programie haskim⁵, że prace nad przepisami kolizyjnymi dotyczącymi zobowiązań umownych („Rzym I”) powinny być „stanowczo kontynuowane”. Plan działań Rady i Komisji dotyczący wdrożenia tego programu przewiduje przyjęcie wniosku „Rzym I” w roku 2005 r.⁶

¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22.12.2000 r., Dz.U. L 12 z 16.1.2001 r., str. 1.

² COM(2003)427 wersja ostateczna.

³ Dz.U. C 19 z dnia 23.1.1999, str. 1, pkt 40 lit. c).

⁴ Dz.U. C 12 z 15.1.2001, str. 8.

⁵ Program haski, konkluzje Prezydencji z dnia 5 listopada 2004 r., pkt 3.4.2.

⁶ Pkt 4 ust. 3 lit. c).

2. WYNIKI KONSULTACJI ZE STRONAMI ZAINTERESOWANYMI I INNYMI INSTYTUCJAMI – OCENA WPŁYWU

Niniejszy wniosek stanowi rezultat szerokich konsultacji z Państwami Członkowskimi, innymi instytucjami i społeczeństwem, szczególnie w ramach zielonej księgi z dnia 14 stycznia 2003 r.⁷ i publicznej debaty w Brukseli dnia 7 stycznia 2004 r. Około 80 odpowiedzi na opublikowaną zieloną księgę⁸, pochodzących zarówno od strony rządowej, jak i od ludzi nauki, przedstawicieli zawodów prawniczych i różnych podmiotów gospodarczych, potwierdziło, że konwencja rzymska nie tylko jest znana, ale również ceniona w środowiskach specjalistów, którzy w większości poparli przekształcenie jej w rozporządzenie wspólnotowe, zgadzając się przy tym co do tego, że istnieje konieczność modernizacji niektórych przepisów. Ponadto Komisja zorganizowała w dniach 4-5 listopada 1999 r. publiczną debatę na temat: „Handel elektroniczny: właściwość sądów i prawo właściwe”, w ramach której otrzymała 75 pisemnych wypowiedzi.

W swoich opiniach, odpowiednio z dnia 29 stycznia⁹ i 12 lutego 2004 r.¹⁰, Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny oraz Parlament Europejski poparły przekształcenie konwencji w rozporządzenie wspólnotowe oraz jej nowelizację.

Dnia 17 lutego 2005 r. eksperci z Państw Członkowskich zebrali się, aby przeanalizować wstępny projekt rozporządzenia „Rzym I” przygotowany przez służby Komisji.

Komisja zdecydowała, że nie będzie przeprowadzać oficjalnej oceny wpływu, ponieważ niniejszy wniosek ma ograniczony wpływ na istniejące ramy prawne i na środowiska specjalistów. Celem wniosku nie jest przecież stworzenie nowego zbioru zasad prawnych, lecz przekształcenie istniejącej konwencji w instrument wspólnotowy. Wprowadzone zmiany pozwolą na modernizację niektórych przepisów konwencji rzymskiej, jak również na poprawę przejrzystości i precyzji sformułowań, wzmacniając tym samym pewność prawną, jednak bez wprowadzania nowych elementów, które zmieniałyby w zasadniczy sposób istniejący system prawny. Wszystkie wprowadzone zmiany to wynik licznych konsultacji przeprowadzonych przez Komisję w tej dziedzinie, które były w dużym stopniu dostępne dla ogółu społeczeństwa. Więcej szczegółów na temat charakteru wprowadzonych zmian i ich skutków znajduje się w komentarzach dotyczących każdego artykułu (pkt 4.2 poniżej).

3. ASPEKTY PRAWNE WNIOSKU

3.1. Podstawa prawna

Od momentu wejścia w życie Traktatu Amsterdamskiego przepisy kolizyjne podlegają art. 61 lit. c) TWE. Rozporządzenie zostanie przyjęte w ramach procedury współdecyzji określonej w art. 251 TWE, zgodnie z art. 67 TWE zmienionym przez Traktat Nicejski. Artykuł 65 lit. b)

⁷ COM(2002)654 wersja ostateczna.

⁸ Dostępna na stronie internetowej:

http://europa.eu.int/comm/justice_home/news/consulting_public/rome_i/news_summary_rome1_en.htm

⁹ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie Zielonej księgi dotyczącej przekształcenia Konwencji rzymskiej z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych w instrument wspólnotowy i jej nowelizacji INT/176 z 29.1.2004 r.

¹⁰ Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie perspektyw zbliżenia przepisów prawa proceduralnego w sprawach cywilnych w Unii Europejskiej (COM(2002) 654 – COM(2002) 746 - C5-0201/2003 - 2003/2087(INI)), A5-0041/2004.

określa, że „w zakresie niezbędnym do zapewnienia należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego, środki z zakresu współpracy sądowej w sprawach cywilnych (...), które powinny być podjęte (...), zmierzają m. in. do: (...) wspierania zgodności norm mających zastosowanie w Państwach Członkowskich w dziedzinie kolizji ustaw...”. Prawodawca wspólnotowy dysponuje więc pewną niezależnością przy określaniu, czy dany środek jest konieczny do dobrego funkcjonowania rynku wewnętrznego. Harmonizacja przepisów kolizyjnych w dziedzinie zobowiązań umownych jest konieczna do dobrego funkcjonowania wspólnego rynku.

Dania, na mocy dotyczącego jej protokołu, nie jest objęta zakresem obowiązywania tytułu IV TWE, który dotyczy dziedziny objętej niniejszym wnioskiem. Nie dotyczy on również Irlandii i Zjednoczonego Królestwa, chyba że państwa te wyrażą chęć dołączenia do tej inicjatywy zgodnie z warunkami określonymi w protokole załączonym do Traktatu.

3.2. Zasady pomocniczości i proporcjonalności

Cel wniosku, którym jest przyjęcie jednolitych przepisów w zakresie prawa właściwego dla zobowiązań umownych zapewniających bardziej przewidywalne orzeczenia sądowe w tej dziedzinie, nie może zostać osiągnięty w wystarczającym stopniu przez Państwa Członkowskie, dlatego też z powodu skutków działania lepiej realizować go na poziomie wspólnotowym. W związku z powyższym Wspólnota może podjąć odpowiednie środki zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu. Ponadto sposób harmonizacji przepisów kolizyjnych pozostaje w pełnej zgodzie z zasadą proporcjonalności określoną w wyżej wymienionym artykule, ponieważ wzmacnia pewność prawną, nie wymagając równocześnie harmonizacji materialnego prawa umownego.

W pkt 6 protokołu w sprawie stosowania zasad pomocniczości i proporcjonalności określono, że „w takich samych okolicznościach (...) należy dawać pierwszeństwo dyrektywom przed rozporządzeniami”. Jednak w przypadku tego wniosku rozporządzenie okazuje się być najwłaściwszym instrumentem, ponieważ określi ono jednolite przepisy dotyczące prawa właściwego, które będą szczegółowe, precyzyjne, bezwarunkowo obowiązujące i nie będą wymagały transpozycji do prawa krajowego. Gdyby Państwa Członkowskie otrzymały pewną swobodę działania przy transpozycji przepisów do własnych systemów prawnych, skutkiem byłaby ponownie niepewność prawna, którą wniosek ma właśnie zlikwidować.

4. PRZEGLĄD PRZEPISÓW ZAWARTYCH WE WNIOSKU

4.1. Dostosowania wynikające z charakteru instrumentu

Poza zmianami merytorycznymi (pkt 4.2) pewna ilość dostosowań jest uzasadniona oczywistymi różnicami w charakterze prawnym konwencji rzymskiej (zwanej dalej "konwencją") a rozporządzenia: poza zmianami czysto formalnymi chodzi tu np. o przysługującą umawiającym się Państwom możliwość wysuwania zastrzeżeń (art. 22), przyjęcie nowych przepisów kolizyjnych po odpowiednim zgłoszeniu (art. 23) czy o określony czas obowiązywania konwencji (art. 30). Również oba protokoły załączone do konwencji dotyczące jej wykładni przez Trybunał Sprawiedliwości nie są już zasadne.

4.2. Dostosowania mające na celu modernizację przepisów konwencji rzymskiej

Ponieważ Konwencja i proponowane rozporządzenie są w dużej części zbieżne, wyjaśnienia dotyczące przepisów ograniczają się tylko do istotnych zmian wprowadzonych w porównaniu z konwencją.

Artykuł 1 – Przedmiotowy zakres stosowania

Proponowane zmiany mają na celu dostosowanie zakresu stosowania przyszłego instrumentu „Rzym I” do zakresu obowiązywania rozporządzenia „Bruksela I” oraz uwzględnienie prac Rady i Parlamentu Europejskiego nad wnioskiem „Rzym II”. Litera e) potwierdza wyłączenie ustaleń dotyczących arbitrażu i właściwości miejscowej sądu, ponieważ w większości odpowiedzi na zieloną księgę uznano, że te pierwsze są już objęte zadowalającymi przepisami na poziomie międzynarodowym, podczas gdy kwestia prawa właściwego dla właściwości sądu powinna zostać ostatecznie uregulowana w rozporządzeniu „Bruksela I”. W lit. f) połączono w jeden przepis treść lit. e) jak również aspekty dotyczące prawa spółek z lit. f) konwencji. Ponieważ w art. 7 wprowadzono szczegółowy przepis dotyczący przedstawicielstwa, w lit. f) konwencji skreśla się pierwsze zdanie. W lit. i) zaproponowano szczegółowe przepisy dotyczące zobowiązań przedumownych, które na podstawie odpowiedzi na zieloną księgę, zgodnie z większością systemów prawnych w Unii oraz ścisłą wykładnią pojęcia „umowy” wydaną przez Trybunał w ramach jego orzeczeń w sprawie art. 5 ust. 1 rozporządzenia „Bruksela I” należy rozumieć następująco: dla celów prawa prywatnego międzynarodowego zobowiązania te są uznawane za deliktowe i zostaną uregulowane w przyszłym instrumencie „Rzym II”.

Artykuł 2 – Stosowanie prawa państwa trzeciego

Z dyskusji prowadzonych w sprawie wniosku „Rzym II” wynika, że tytuł art. 2 konwencji w niektórych wersjach językowych („charakter ogólny”) prowadzi do nieporozumień: dlatego zmiana, która wprowadzi bardziej precyzyjne sformułowanie, wydaje się uzasadniona.

Artykuł 3 – Swoboda wyboru prawa

Zmiany zaproponowane w ust. 1, zdanie drugie i trzecie mają nakłonić sądy, aby szukały raczej faktycznej milczącej woli niż woli czysto hipotetycznej: sugerują one z jednej strony uwzględnienie postępowania stron, a z drugiej strony określenie roli, jaką odgrywa wybór sądu, tak aby zwiększyć przewidywalność orzeczeń sądu.

Aby wzmocnić w jeszcze większym stopniu autonomię woli stron – kluczową zasadę konwencji – ust. 2 pozwala stronom na wybór prawa innego niż prawo państwa jako prawa właściwego. Sposób sformułowania przepisów dopuszcza w szczególności wybór przepisów UNIDROIT, *Principles of European Contract Law* lub ewentualnie innego przyszłego instrumentu wspólnotowego, jednak wyklucza stosowanie zbyt nieprecyzyjnego *lex mercatoria* i kodyfikacji prywatnych, które nie są w wystarczającym stopniu uznawane przez wspólnotę międzynarodową. Podobnie jak w art. 7 ust. 2 konwencji wiedeńskiej o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów zostaje określone, jak należy postępować w przypadku, gdy pewne aspekty prawa o umowach nie są wyraźnie uregulowane w wybranym prawie innym niż prawo krajowe.

Ustęp 4 dotyczy kwestii „nielegalnego obejścia prawa”, przy której mają zastosowanie nie tylko imperatywne przepisy międzynarodowe w myśl art. 8, ale również przepisy

imperatywne obowiązujące w prawie krajowym danego systemu prawnego. Ustęp 5 zapobiega obchodzeniu prawa wspólnotowego.

Artykuł 4 – Prawo właściwe przy niedokonaniu wyboru

Zachowana została zasada konwencji, według której prawem właściwym jest prawo państwa, w którym strona wykonująca charakterystyczne świadczenie ma siedzibę lub miejsce zamieszkania, jednak proponowane zmiany mają na celu wzmocnienie pewności prawnej dzięki zmianie zwykłych przypuszczeń w konkretne przepisy oraz skreślenie klauzuli wyłączenia. Ponieważ fundamentem instrumentu jest swoboda wyboru, przepisy obowiązujące przy niedokonaniu wyboru powinny być możliwie jak najbardziej precyzyjne i przewidywalne, aby strony mogły zdecydować, czy skorzystają ze swobody wyboru.

Jeśli chodzi o rozwiązania przewidziane dla różnych rodzajów umów, jedynie te zaproponowane w lit. g) i h) były przedmiotem dyskusji lub rozbieżnego orzecznictwa w Państwach Członkowskich w zakresie definicji charakterystycznego świadczenia. Zachowane rozwiązania wynikają z faktu, że materialne prawo wspólnotowe stara się chronić franczyzobiorcę i dystrybutora jako strony słabsze.

W ust. 2 kryterium „charakterystycznego świadczenia” pozostaje właściwe dla umów, dla których ust. 1 nie określa przepisów szczególnych, a więc np. dla umów złożonych, które nie dają się łatwo zaklasyfikować, lub dla umów o świadczeniach wzajemnych, które w całości mogą zostać uznane za „charakterystyczne”.

Artykuł 5 – Umowy konsumenckie

W ust. 1 zaproponowano nowy, prosty i przewidywalny przepis kolizyjny, w ramach którego prawem właściwym jest wyłącznie prawo obowiązujące w miejscu zamieszkania konsumenta, nie ingerując jednak zasadniczo w niezależność przedsiębiorcy przy sporządzaniu umowy. Rozwiązanie przyjęte w konwencji było wielokrotnie krytykowane w ramach konsultacji po publikacji zielonej księgi, ponieważ prowadziło często do sytuacji, w których równocześnie stosowane było prawo przedsiębiorcy i przepisy imperatywne prawa konsumenckiego. Podczas procesu takie złożone rozwiązanie niesie ze sobą dodatkowe koszty proceduralne, które są tym bardziej nieuzasadnione, że wysokość roszczeń konsumenta jest zwykle niewielka. Z dwóch możliwych rozwiązań tej sytuacji – zastosowania wyłącznie prawa przedsiębiorcy lub też wyłącznie prawa konsumenckiego – tylko ta druga opcja jest zgodna z wymaganym przez Traktat wysokim poziomem ochrony konsumenta. Rozwiązanie to wydaje się również właściwe ze względów ekonomicznych: podczas gdy konsumenci zwykle dokonują zakupów transgranicznych jedynie okazjonalnie, większość przedsiębiorców prowadzących handel transgraniczny może rozłożyć koszty związane z poznawaniem innego systemu prawnego na dużą liczbę transakcji. Ponadto w praktyce rozwiązanie to nie zmienia zasadniczo sytuacji przedsiębiorcy, dla którego główną trudnością w opracowywaniu standardowych umów jest właśnie przestrzeganie imperatywnego prawa konsumenckiego, a zgodnie z konwencją tymi przepisami imperatywnymi są już obecnie przepisy kraju zamieszkania konsumenta. Jeśli chodzi o inne klauzule, które strony mogą opracowywać według własnych zasad, strony mają swobodę co do kształtu umowy, nie ma więc większego znaczenia, czy stosowane będzie prawo jednej czy drugiej strony.

W ust. 2 sprecyzowano warunki stosowania przepisów szczególnych. W pierwszym zdaniu przypomniano, że kontrahentem konsumenta – pojęcie to zdefiniował bliżej Trybunał Sprawiedliwości – jest przedsiębiorca. Zgodnie z życzeniem zawartym w większości

odpowiedzi na zieloną księgę, w drugim zdaniu zastąpiono zapisy art. 5, ust. 2 i ust. 4 lit. b) konwencji kryterium „działalności ukierunkowanej”, które zostało już zawarte w art. 15 rozporządzenia „Bruksela I”, aby uwzględnić rozwój techniki w zakresie sprzedaży na odległość, nie zmieniając jednak w zasadniczym stopniu zakresu stosowania przepisów szczególnych. Przy okazji przyjęcia rozporządzenia „Bruksela I” Rada i Komisja we wspólnej deklaracji¹¹ sprecyzowały, że dla stosowania przepisów chroniących konsumenta nie wystarczy, aby przedsiębiorstwo kierowało swoje usługi w stronę Państwa Członkowskiego będącego krajem zamieszkania konsumenta: konieczne jest również, aby umowa została zawarta w ramach jego działalności. „Sam fakt, że strona internetowa jest dostępna, nie wystarcza do zastosowania art. 15; konieczne jest również to, aby strona ta umożliwiała zawieranie umów na odległość i aby umowa taka została rzeczywiście zawarta za pomocą dowolnych środków. Przy tym język lub rodzaj waluty używany na stronie internetowej nie mają znaczenia.” Ta deklaracja odnosi się niekoniecznie do stron „interaktywnych”: także strona zachęcająca do wysłania zamówienia faksem umożliwia zawieranie umów na odległość. Nie jest jednak stroną umożliwiającą zawieranie umów na odległość strona internetowa, która jest przeznaczona dla konsumentów z całego świata i dostarcza im informacji na temat produktu, jednak w celu zawarcia umowy odsyła do dystrybutora lub lokalnego przedstawiciela. Inaczej niż w art. 5 ust. 2 konwencji, w proponowanym rozporządzeniu nie wymaga się już, aby konsument podjął działania konieczne do zawarcia umowy w kraju jego zamieszkania, gdyż warunek ten nie ma sensu w obliczu umów zawieranych przez internet. Ostatnie zdanie tego ustępu zawiera natomiast klauzulę ochronną dla przedsiębiorcy, na przykład jeśli zgodził się on na zawrzeć umowę z konsumentem, który podał nieprawdziwe miejsce zamieszkania. W przypadku umowy zawartej przez internet, obowiązkiem przedsiębiorcy jest upewnienie się, że standardowy formularz danych osobowych pozwoli mu na określenie miejsca zamieszkania konsumenta.

Proponowane rozporządzenie nie zawiera już wykazu umów, do których stosuje się przepisy szczególne; w związku z tym jego materialny zakres stosowania został rozszerzony na wszystkie umowy zawarte z konsumentami, oprócz tych wyraźnie wyłączonych na mocy ust. 3.

Artykuł 6 – Indywidualne umowy o pracę

Podstawowy przepis w ust. 2 lit. a) został uzupełniony o wyrażenie „*kraj, z którego...*”, aby uwzględnić wykładnię Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich w ramach art. 18 rozporządzenia „Bruksela I” oraz jego szeroką interpretację pojęcia miejsca zatrudnienia. Zmiana ta pozwoli np. na stosowanie przepisu do pracowników pracujących na pokładzie samolotów, jeśli istnieje stała baza, z której organizowana jest praca lub gdzie pracownicy wypełniają inne zobowiązania wobec pracodawcy (rejestracja, kontrole bezpieczeństwa). Ustęp 2 lit. b) będzie zatem rzadko miał zastosowanie. Następnie zostały wymienione dalsze kryteria, które pozwalają stwierdzić, czy wysłanie pracownika za granicę to „oddelegowanie czasowe”, jednak bez podawania ścisłej definicji. Zmiany zachęcają sąd w szczególności do uwzględniania intencji stron umowy.

¹¹ Dostępna na stronie internetowej:
http://europa.eu.int/comm/justice_home/unit/civil/justciv_conseil/justciv_fr.pdf.

Artykuł 7 – Umowy zawarte przez pośrednika

Jeśli chodzi o trzy stosunki prawne, które powstają w momencie zawarcia umowy przez pośrednika – stosunek między osobą reprezentowaną a pośrednikiem, stosunek między pośrednikiem a osobą trzecią i wreszcie stosunek między osobą reprezentowaną a osobą trzecią – wyłącznie dwa pierwsze są objęte zakresem konwencji. Kwestia uprawnień pośrednika została wyłączona na mocy art. 1 ust. 2 lit. f); powodem tego wyłączenia były zarówno różne krajowe przepisy kolizyjne istniejące w momencie negocjowania zapisów konwencji, jak również istnienie konwencji haskiej z dnia 14 marca 1978 r. o prawie właściwym dla umów zawartych przez pośrednika oraz dla przedstawicielstw. Ponieważ jedynie trzy Państwa Członkowskie podpisały i/lub ratyfikowały tę konwencję, a rozwiązania przyjęte w poszczególnych krajach uległy zbliżeniu, wyłączenie to nie ma już uzasadnienia. W proponowanym rozporządzeniu wszystkie przepisy dotyczące stosunków prawnych powstających przy okazji zawarcia umowy przez pośrednika zostały ujęte w jednym artykule.

Artykuł 8 – Przepisy bezwzględnie obowiązujące

W ust. 1 zaproponowano definicję imperatywnych przepisów międzynarodowych w rozumieniu art. 8, która opiera się na wyroku w sprawie *Arblade* Trybunału Sprawiedliwości¹². W punkcie 31 wyroku przypomniano, że przynależność przepisów krajowych do kategorii prawa bezwzględnie obowiązującego nie oznacza zwolnienia ich z obowiązku zgodności z postanowieniami Traktatu. Okoliczności leżące u podstaw takiego ustawodawstwa krajowego prawo wspólnotowe może uwzględniać tylko w drodze wyjątku od swobód Wspólnoty, które są określone w Traktacie. W ust. 3 określone zostały kryteria, które mogą zostać uwzględnione przez sąd przy podejmowaniu decyzji, czy powinien on zastosować prawo bezwzględnie obowiązujące innego Państwa Członkowskiego. W odpowiedziach nadesłanych na zieloną księgę wymieniono wyroki, w których powołano się na prawo bezwzględnie obowiązujące innego państwa, również w tych Państwach Członkowskich, które zgłosiły zastrzeżenia w odniesieniu do art. 7 ust. 1 konwencji. Przydatność tego przepisu wydaje się być potwierdzona, tym bardziej że rozporządzenie „Bruksela I” przewiduje czasem alternatywne podstawy właściwości; danie sądowi, do którego wpłynęła sprawa, możliwości uwzględnienia prawa bezwzględnie obowiązującego innego Państwa Członkowskiego, które jest blisko związane ze sprawą i do sądów którego skarżący również mógł wnieść sprawę, wydaje się być niezwykle istotne dla prawdziwej europejskiej przestrzeni sprawiedliwości.

Artykuł 10 – Formalna moc prawna umów

W obliczu rosnącej liczby umów zawieranych na odległość przepisy konwencji dotyczące formalnej mocy prawnej umów wydają się zbyt restrykcyjne. Aby ułatwić formalne obowiązywanie umów i jednostronnych czynności prawnych wprowadzono uzupełniające opcjonalne elementy łączące. Przepisy szczególne dotyczące umów zawartych przez pośrednika zostały włączone do ust. 1 i 2.

Artykuł 13 – Cesja roszczeń i umowne odstąpienie wierzytelności

Cesja wierzytelności i umowne odstąpienie wierzytelności spełniają podobną funkcję ekonomiczną, są więc objęte tym samym artykułem. W ust. 3 wprowadzono nowy przepis

¹² Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, 23.11.1999 r., Sp. C-369/96 i C-374/96.

kolizyjny dotyczący obowiązywania cesji wierzytelności wobec osoby trzeciej; jest to rozwiązanie polecane w dużej części odpowiedzi, które zostało również przyjęte w ramach Konwencji UNCITRAL (Komisji ONZ do spraw Międzynarodowego Prawa Handlowego) z 2001 r. w sprawie cesji wierzytelności handlowych.

Artykuł 14 – Ustawowe odstąpienie wierzytelności

Umowne odstąpienie wierzytelności jest obecnie objęte art. 13; art. 14 dotyczy więc wyłącznie ustawowego odstąpienia wierzytelności przewidzianego np. w przypadku, gdy ubezpieczyciel, wypłacając poszkodowanemu odszkodowanie, nabywa prawa poszkodowanego względem sprawcy szkody. Zmiany są wynikiem prac Rady i Parlamentu Europejskiego nad wnioskiem „Rzym II”, zmierzających do możliwie zrozumiałego wyjaśnienia mechanizmu nieznanego w niektórych systemach prawnych.

Artykuł 15 – Wielość dłużników

Zmiany są wynikiem tych samych prac, zmierzających do uregulowania przejścia wierzytelności i wielości wierzycieli w dwóch odrębnych przepisach oraz ujęcia przepisu kolizyjnego dotyczącego wielości wierzycieli w prostszy sposób. Ostatnie zdanie precyzuje sytuację dłużnika podlegającego szczególnej ochronie.

Artykuł 16 – Ustawowa kompensacja

Odpowiedzi potwierdziły stwierdzenia zielonej księgi dotyczące przydatności przepisów w dziedzinie ustawowej kompensacji. Kompensacja umowna jest z definicji uregulowana przepisami ogólnymi art. 3 i 4. Proponowane rozwiązania mają ułatwić kompensację, równocześnie respektując uzasadnione oczekiwania osób, które same nie podjęły działań w tym kierunku.

Artykuł 18 – Określenie siedziby i miejsca zamieszkania

Podobnie jak we wniosku „Rzym II”, w art. 18 zawarto definicję pojęcia „siedziba/miejsce zamieszkania”, w szczególności dla osób prawnych.

Artykuł 21 – Państwa bez jednolitego systemu prawnego

Jeśli państwo składa się z kilku jednostek terytorialnych posiadających własne przepisy prawa materialnego w dziedzinie zobowiązań umownych, niniejsze rozporządzenie musi również mieć zastosowanie wobec kolizji prawa między tymi jednostkami, aby zagwarantować przewidywalność i pewność prawną oraz jednolite stosowanie przepisów prawa europejskiego w każdej sytuacji wystąpienia kolizji prawa.

Artykuł 22 – Stosunek do innych przepisów prawa wspólnotowego

W art. 22, podobnie jak w art. 20 konwencji, określono związek z innymi przepisami prawa wspólnotowego. Litera a) dotyczy przepisów kolizyjnych zawartych w aktach wspólnotowego prawa wtórnego, szczególnie w dziedzinach objętych załącznikiem nr 1. Litera b) ma zapewnić spójność rozporządzenia z ewentualnym innym instrumentem, który może zostać opracowany w ramach projektu „Europejskie prawo umowne”. Związek pomiędzy proponowanym rozporządzeniem a przepisami zapewniającymi właściwe funkcjonowanie wspólnego rynku jest uregulowany w literze c).

Artykuł 23 – Stosunek do obowiązujących konwencji międzynarodowych

Proponowane zmiany mają zapewnić właściwą równowagę między przestrzeganiem międzynarodowych zobowiązań Państw Członkowskich a realizacją prawdziwej europejskiej przestrzeni sprawiedliwości, zwiększając przejrzystość obowiązującego systemu prawnego dzięki publikacji konwencji, których Państwa Członkowskie są stronami. W ust. 2 określono podstawową zasadę, że obowiązujące konwencje międzynarodowe mają pierwszeństwo przed omawianym rozporządzeniem. Wprowadzono jednak wyjątek, w przypadku gdy wszystkie istotne elementy sytuacji znajdują się w chwili zawierania umowy w jednym lub kilku Państwach Członkowskich. Współistnienie dwóch równoległych systemów – stosowanie przepisów konwencji przez Państwa Członkowskie, które je ratyfikowały, oraz stosowanie przepisów omawianego rozporządzenia przez pozostałe Państwa Członkowskie – mogłoby negatywnie wpływać na prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Ustęp 3 dotyczy szczególnie konwencji dwustronnych zawartych między nowymi Państwami Członkowskimi.

Wniosek dotyczący

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego art. 61 lit. c) i art. 67 ust. 5 tiret drugie,

uwzględniając wniosek Komisji¹³,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego¹⁴,

stanowiąc zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 251 Traktatu¹⁵,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Unia Europejska postawiła sobie za cel utrzymanie i rozwijanie obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. W tym celu Wspólnota musi w szczególności przyjąć odpowiednie środki w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych mających skutki transgraniczne w stopniu koniecznym dla prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego, między innymi aby zapewnić zgodność mających zastosowanie w Państwach Członkowskich przepisów z zakresu kolizji przepisów prawnych.
- (2) Aby skutecznie wdrażać właściwe przepisy Traktatu Amsterdamskiego, Rada ds. Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych przyjęła dnia 3 grudnia 1998 r. plan działania w sprawie najlepszego sposobu wdrożenia przepisów Traktatu Amsterdamskiego w zakresie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości¹⁶, podkreślając, jak istotna jest zgodność przepisów kolizyjnych dla wzajemnego uznawania orzeczeń sądów, oraz wezwała do przeprowadzenia – tam gdzie to konieczne – przeglądu niektórych przepisów konwencji o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, przy uwzględnieniu przepisów szczególnych dotyczących przepisów kolizyjnych zawartych w innych instrumentach prawnych Wspólnoty.
- (3) Na szczycie w Tampere w dniach 15 i 16 października 1999 r. Rada Europejska zatwierdziła zasadę wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych jako kluczowe działanie mające na celu utworzenie europejskiej przestrzeni sprawiedliwości. W Programie w sprawie środków służących wdrażaniu zasady wzajemnego uznawania

¹³ Dz.U. C z..., str.

¹⁴ Dz.U. C z..., str.

¹⁵ Dz.U. C z..., str.

¹⁶ Dz.U. C 19 z 23.01.1999, str. 1.

orzeczeń sądów w sprawach cywilnych i handlowych¹⁷ podkreślono, że środki służące harmonizacji norm kolizyjnych stanowią środki towarzyszące, które ułatwiają stosowanie tej zasady. Rada Europejska przypominała w programie haskim¹⁸, że prace nad przepisami kolizyjnymi dotyczącymi zobowiązań umownych powinny być stanowczo kontynuowane.

- (4) Aby uniknąć zakłóceń konkurencji między stronami we wspólnotowych procesach oraz wspierać przewidywalność wyników procesów, właściwe funkcjonowanie rynku wewnętrznego wymaga, by przepisy kolizyjne obowiązujące w Państwach Członkowskich wskazywały na to samo prawo krajowe, niezależnie od tego, do którego sądu wpłynęła sprawa. Z tego samego względu konieczna jest jak największa zgodność między niniejszym rozporządzeniem, rozporządzeniem Rady nr 44/2001/WE z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych („Bruksela I”)¹⁹ oraz rozporządzeniem (WE) nr [...] Parlamentu i Rady dotyczącym prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”).
- (5) Dbłość o przejrzystość prawodawstwa wspólnotowego wymaga, aby jak największa liczba przepisów kolizyjnych została zawarta w jednym instrumencie, lub przynajmniej aby niniejsze rozporządzenie zawierało wykaz przepisów specjalnych zawartych w instrumentach sektorowych.
- (6) Zakres stosowania rozporządzenia musi być określony w taki sposób, aby zapewniona była zgodność z rozporządzeniem nr 44/2001/WE i rozporządzeniem (WE) nr [...] Parlamentu i Rady dotyczącym prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”).
- (7) Swoboda wyboru przez strony właściwego prawa musi stanowić fundament systemu przepisów kolizyjnych w dziedzinie zobowiązań umownych.
- (8) Aby pomagać w realizacji głównego celu instrumentu, jakim jest zapewnienie pewności prawnej w europejskiej przestrzeni sprawiedliwości, przepisy kolizyjne muszą być w jak największym stopniu przejrzyste. Sąd powinien dysponować pewną niezależnością, jeśli chodzi o określenie w ograniczonej liczbie przypadków prawa, które jest najbliższej związane ze sprawą.
- (9) Jeśli chodzi o umowy zawarte ze stroną uznawaną za słabszą, należy chronić tę stronę za pomocą przepisów kolizyjnych, które są dla niej korzystniejsze niż ogólne prawodawstwo.
- (10) Jeśli chodzi w szczególności o umowy konsumenckie, przepisy kolizyjne powinny pozwolić na zmniejszenie kosztów rozstrzygnięcia sprawy, w której wartość przedmiotu sporu jest często niewielka, oraz uwzględnić rozwój technik handlu na odległość. Aby zapewnić zgodność z rozporządzeniem 44/2001/WE należy po pierwsze nawiązać do pojęcia „działalności ukierunkowanej” jako warunku stosowania przepisu chroniącego konsumenta, po drugie to pojęcie musi być

¹⁷ Dz.U. C 12 z 15.1.2001, str. 1.

¹⁸ Załącznik nr 1 do konkluzji Prezydencji z dnia 5 listopada 2004 r.

¹⁹ Dz.U. L 12 z 16.1.2001, str. 1. Rozporządzenie ostatnio zmienione rozporządzeniem nr 2245/2004/WE (Dz.U. L 381 z 28.12.2004 r., str. 10).

jednolicie interpretowane w obu tekstach – we wspólnej deklaracji²⁰ Rady i Komisji dotyczącej art. 15 rozporządzenia 44/2001/WE stwierdzono, że aby art. 15 ust. 1 lit. c) miał zastosowanie, „nie wystarczy, aby przedsiębiorstwo kierowało swoje usługi w stronę Państwa Członkowskiego będącego krajem zamieszkania konsumenta: konieczne jest również, aby umowa została zawarta w ramach jego działalności.” W deklaracji tej przypomniano również, że „sam fakt, że strona internetowa jest dostępna, nie wystarcza do zastosowania art. 15; konieczne jest również to, aby strona ta umożliwiała zawieranie umów na odległość i aby umowa taka została rzeczywiście zawarta za pomocą dowolnych środków. Przy tym język lub rodzaj waluty używany na stronie internetowej nie są elementami istotnymi.”

- (11) Jeśli chodzi o indywidualne umowy o pracę, przepisy kolizyjne muszą pozwalać na określenie prawa, które jest najbliższe związane ze stosunkiem pracy, niezależnie od pozorów. Zasada ta nie wyklucza stosowania bezwzględnie obowiązujących przepisów państwa delegującego zgodnie z dyrektywą 96/71/WE z dnia 16 grudnia 1996 r. dotyczącą delegowania pracowników w ramach świadczenia usług²¹.
- (12) Jeśli chodzi o umowy zawarte przez pośrednika, należy wprowadzić przepisy kolizyjne dotyczące wszystkich trzech stosunków prawnych powstających przy tej okazji między osobą reprezentowaną, pośrednikiem i osobą trzecią. Umowa zawarta między osobą reprezentowaną a osobą trzecią pozostaje objęta ogólnymi przepisami niniejszego rozporządzenia.
- (13) Respektowanie porządku prawnego Państw Członkowskich wymaga szczególnych przepisów w zakresie przepisów bezwzględnie obowiązujących oraz wyłączeń ze względu na porządek publiczny. Stosowanie tych przepisów musi przebiegać przy poszanowaniu postanowień Traktatu.
- (14) Pewność prawna wymaga ustanowienia jasnej definicji „siedziby/miejsca zamieszkania”, szczególnie dla osób prawnych. Inaczej niż w art. 60 ust. 1 lit. c) rozporządzenia 44/2001/WE, gdzie określono trzy różne kryteria, przepis kolizyjny powinien ograniczać się do tylko jednego kryterium; w przeciwnym wypadku strony nie będą mogły przewidzieć prawa właściwego dla ich sprawy.
- (15) Należy określić związek pomiędzy niniejszym rozporządzeniem a pewnymi innymi przepisami prawa wspólnotowego.
- (16) W celu przestrzegania międzynarodowych zobowiązań zaciągniętych przez Państwa Członkowskie, niniejsze rozporządzenie nie może wywierać skutków w zakresie zawartych przez Państwa Członkowskie konwencji w sprawach szczególnych. Jednak jeśli wszystkie istotne elementy sytuacji znajdują się na terytorium Unii Europejskiej, stosowanie niektórych międzynarodowych konwencji, których stronami są Państwa Członkowskie, byłoby sprzeczne z celem utworzenia prawdziwej europejskiej przestrzeni sprawiedliwości. W takim przypadku należy więc stosować przepis kolizyjny określony w niniejszym rozporządzeniu. Aby zapewnić większą przejrzystość w kwestii obowiązujących w tej dziedzinie konwencji międzynarodowych, Komisja powinna opublikować na podstawie informacji

²⁰ Dostępna na stronie internetowej:
http://europa.eu.int/comm/justice_home/unit/civil/justciv_conseil/justciv_fr.pdf.

²¹ Dz.U. L 18 z 21.01.1997, str. 1.

przekazanych przez Państwa Członkowskie wykaz przedmiotowych konwencji w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

- (17) Ponieważ cel planowanego działania, czyli przyjęcie jednolitych przepisów w zakresie prawa właściwego dla zobowiązań umownych, zapewniających bardziej przewidywalne orzeczenia sądowe w tej dziedzinie, nie może zostać osiągnięty w wystarczającym stopniu przez Państwa Członkowskie, a z powodu skutków działania lepiej realizować go na poziomie wspólnotowym, Wspólnota może podjąć odpowiednie kroki zgodnie z zasadą pomocniczości zawartą w art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w wyżej wymienionym artykule, rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia zamierzonego celu, ponieważ wzmacnia bezpieczeństwo prawne, nie wymagając równocześnie harmonizacji materialnego prawa krajowego.
- (18) Zjednoczone Królestwo i Irlandia, zgodnie z art. 3 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, powiadomiły o swojej chęci uczestnictwa w przyjęciu i wykonaniu niniejszego rozporządzenia. / Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, Zjednoczone Królestwo i Irlandia nie uczestniczą w przyjęciu niniejszego rozporządzenia, które z tego względu nie jest dla wiążące dla tych Państw Członkowskich i nie znajduje w stosunku do nich zastosowania.
- (19) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszego rozporządzenia, które z tego względu nie jest dla tego Państwa Członkowskiego wiążące i nie znajduje w stosunku do niego zastosowania.

PRZYJMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

Rozdział pierwszy – Zakres stosowania

Artykuł 1 – Przedmiotowy zakres stosowania

1. W sytuacjach związanych z kolizją przepisów prawnych niniejsze rozporządzenie stosuje się do zobowiązań pozaumownych w sprawach cywilnych i handlowych.

Niniejszego rozporządzenia nie stosuje się do spraw skarbowych, celnych i administracyjnych.

2. Z zakresu stosowania niniejszego rozporządzenia wyklucza się:

- a) stan cywilny oraz zdolność do czynności prawnych osób fizycznych, z zastrzeżeniem art. 12;

- b) zobowiązania wynikające ze stosunków rodzinnych lub stosunków, które zgodnie z właściwym dla nich prawem powodują porównywalne skutki, wraz z obowiązkami alimentacyjnymi;
- c) zobowiązania wynikające z systemu majątkowego prawa małżeńskiego lub stosunków własności majątkowej, które zgodnie z właściwym dla nich prawem powodują podobne skutki dla małżeństwa, testamentów i dziedziczenia;
- d) zobowiązania pozaumowne wynikające z trat, czeków, weksli własnych, jak również z innych zbywalnych instrumentów płatniczych w przypadku, gdy zobowiązania wynikające z tych innych instrumentów są pochodną ich zbywalności;
- e) ustalenia dotyczące arbitrażu i właściwości miejscowej sądu;
- f) kwestie związane z prawem spółek, stowarzyszeń i osób prawnych, takie jak: ich tworzenie, zdolność prawna, organizacja wewnętrzna i rozwiązywanie, jak również osobista odpowiedzialność wspólników i podmiotów za długi spółki, stowarzyszenia lub osoby prawnej oraz kwestia, czy zarząd spółki, stowarzyszenia lub osoby prawnej może zaciągać zobowiązania w imieniu tej spółki, stowarzyszenia lub osoby prawnej wobec osób trzecich;
- g) zakładanie trustów, stosunki prawne powstające między założycielami, powiernikami i beneficjentami;
- h) dowody i procedura, z zastrzeżeniem art. 17;
- i) zobowiązania wynikające ze stosunków przedumownych.

3. W niniejszym rozporządzeniu „Państwo Członkowskie” oznacza każde Państwo Członkowskie z wyjątkiem Danii, [Irlandii i Zjednoczonego Królestwa].

Artykuł 2 – Stosowanie prawa państwa trzeciego

Prawo określone w niniejszym rozporządzeniu ma zastosowanie nawet, jeśli nie jest prawem Państwa Członkowskiego.

Rozdział II – Przepisy jednolite

Artykuł 3 – Swoboda wyboru prawa

1. Bez naruszania art. 5, 6 i 7 umowa jest regulowana prawem wybranym przez strony.

Wybór prawa może być wyraźnie zaznaczony lub wynikać jednoznacznie z warunków umowy, postępowania stron lub okoliczności sprawy. Jeśli strony uzgodniły, że do rozpatrywania spraw spornych, które wynikły lub mogą wynikać z umowy, właściwy jest sąd lub sądy danego Państwa Członkowskiego, zakłada się, że strony uzgodniły również, że zastosowanie ma prawo tego Państwa Członkowskiego.

Wybrane przez strony prawo może mieć zastosowanie do całości lub tylko części umowy.

2. Strony mogą również wybrać jako prawo właściwe przepisy i zasady materialnego prawa umownego, uznane na poziomie międzynarodowym lub wspólnotowym.

Kwestie związane z obszarami prawa, które podlegają tym przepisom i zasadom, nie są jednak przez nie wyraźnie uregulowane, są objęte leżącymi u ich podstaw ogólnymi przepisami, a w przypadku ich braku, prawem właściwym przy niedokonaniu wyboru obowiązującym na mocy niniejszego rozporządzenia.

3. Strony mogą w każdej chwili uzgodnić, że umowa jest regulowana innym prawem niż wcześniej wybrane prawo - albo na mocy uprzedniej zmiany zgodnie z niniejszym artykułem, albo na mocy innych przepisów niniejszego rozporządzenia. Żadne zmiany dotyczące wyboru prawa właściwego, dokonane po zawarciu umowy, nie mają wpływu na formalną moc prawną umowy w rozumieniu art. 10, ani na prawa osób trzecich.

4. Wybór przez strony prawa zgodnie z ust. 1 i 2 oraz towarzyszący mu lub nie wybór sądu w innym państwie nie może, jeśli wszystkie istotne elementy sytuacji znajdują się w momencie dokonywania wyboru w jednym państwie, mieć wpływu na przepisy, od których nie można dokonać odstępstwa na mocy umowy, zwane dalej „przepisami imperatywnymi”.

5. Wybór przez strony prawa państwa nie będącego Państwem Członkowskim nie może mieć wpływu na stosowanie przepisów imperatywnych prawa wspólnotowego, jeśli w danym przypadku przepisy te mają zastosowanie.

6. W odniesieniu do istnienia i ważności porozumienia stron co do wyboru prawa właściwego zastosowanie mają przepisy określone w art. 9, 10 i 12.

Artykuł 4 – Prawo właściwe przy niedokonaniu wyboru

1. Jeśli strony nie dokonały wyboru prawa zgodnie z art. 3, prawo właściwe dla wymienionych umów określane jest następująco:

- a) umowa sprzedaży jest regulowana prawem kraju, w którym sprzedawca ma siedzibę lub miejsce zamieszkania;
- b) umowa świadczenia usług jest regulowana prawem kraju, w którym ma siedzibę podmiot świadczący usługi;
- c) umowa przewozowa jest regulowana prawem kraju, w którym przewoźnik ma siedzibę lub miejsce zamieszkania;
- d) umowa, której przedmiotem jest rzeczowe prawo nieruchomości lub prawo użytkowania nieruchomości, jest regulowana prawem kraju, w którym znajduje się nieruchomość;
- e) niezależnie od lit. d) czasowy wynajem nieruchomości na cele prywatne na okres maksymalnie sześciu kolejnych miesięcy jest regulowany prawem kraju, w którym właściciel nieruchomości ma miejsce zamieszkania, pod warunkiem, że lokator jest osobą fizyczną z miejscem zamieszkania w tym samym kraju;

- f) umowa dotycząca własności intelektualnej lub przemysłowej jest regulowana prawem kraju, w którym osoba przekazująca lub nadająca prawa ma siedzibę lub miejsce zamieszkania;
 - g) umowa franczyzy jest regulowana prawem kraju, w którym franczyzobiorca ma siedzibę lub miejsce zamieszkania;
 - h) umowa sprzedaży jest regulowana prawem kraju, w którym dystrybutor ma siedzibę lub miejsce zamieszkania;
2. Umowy, które nie są określone w ust. 1, są regulowane prawem kraju, w którym strona świadcząca charakterystyczną dla umowy usługę ma siedzibę lub miejsce zamieszkania w momencie zawierania umowy. W przypadku gdy nie da się określić usługi charakterystycznej, umowa jest regulowana prawem kraju, z którym wykazuje ona najbliższy związek.

Artykuł 5 – Umowy konsumenckie

1. Umowy konsumenckie w rozumieniu poniższego ustępu i zawarte na warunkach w nim określonych są regulowane prawem Państwa Członkowskiego, w którym konsument ma miejsce zamieszkania.

2. Ustęp 1 ma zastosowanie wobec umów zawartych przez osobę fizyczną, konsumenta, który ma miejsce zamieszkania w Państwie Członkowskim, z inną osobą, przedsiębiorcą wykonującym swoją działalność zawodową, w celu, który można uznać za niezwiązany z jego działalnością zawodową.

Ma on zastosowanie pod warunkiem, że umowa została zawarta z przedsiębiorcą, który realizuje działalność handlową lub zawodową w Państwie Członkowskim, w którym konsument ma miejsce zamieszkania, lub który za pomocą dowolnych środków kieruje swoją działalność w stronę tego Państwa Członkowskiego lub grupy kilku państw obejmujących również to Państwo Członkowskie oraz pod warunkiem, że umowa jest objęta zakresem tej działalności, chyba że przedsiębiorca nie wiedział, jakie jest miejsce zamieszkania konsumenta, i niewiedza ta nie wynikała z jego zaniedbania.

3. Ustęp 1 nie ma zastosowania do:

- (a) umów świadczenia usług, jeśli usługi wykonywane na rzecz konsumenta mają być świadczone wyłącznie w kraju innym niż kraj, w którym konsument ma miejsce zamieszkania.
- (b) umów przewozowych innych niż umowy dotyczące pakietów wycieczkowych w rozumieniu dyrektywy 90/31/EWG z dnia 13 czerwca 1990 r.;
- (c) umów, których przedmiotem jest rzeczowe prawo nieruchomości lub prawo użytkowania nieruchomości, innych niż umowy, których przedmiotem jest prawo czasowego użytkowania nieruchomości w rozumieniu dyrektywy 94/47/WE z dnia 26 października 1994 r.

Artykuł 6 – Indywidualne umowy o pracę

1. Niezależnie od przepisów art. 3 w przypadku indywidualnych umów o pracę wybór prawa właściwego przez strony nie może prowadzić do pozbawienia pracownika odpowiedniej ochrony, którą zapewniają mu imperatywne przepisy prawa, które miałyby zastosowanie w przypadku niedokonania wyboru prawa na mocy niniejszego artykułu.

2. W przypadku niedokonania wyboru prawa zgodnie z art. 3 indywidualna umowa o pracę jest regulowana:

- (a) prawem kraju, w którym lub z którego pracownik realizujący umowę wykonuje zwykle swoją pracę. Miejsce zwykłego wykonywania pracy nie zmienia się, jeśli pracownik wykonuje czasowo pracę w innym państwie. Wykonywanie pracy w innym państwie jest uważane za czasowe, jeśli pracownik po wykonaniu swoich zadań w innym kraju ma podjąć ponownie pracę w kraju pochodzenia. Zawarcie nowej umowy o pracę z pierwotnym pracodawcą lub pracodawcą należącym do tej samej grupy spółek co pracodawca pierwotny nie wyklucza uznania, że pracownik wykonuje pracę w innym kraju czasowo.
- (b) prawem kraju, w którym znajduje się przedstawicielstwo, które zatrudnia pracownika, jeśli pracownik nie wykonuje zwykle swojej pracy w tym samym kraju lub z tego samego kraju lub jeśli wykonuje zwykle swoją pracę w obszarze nie objętym żadną władzą państwową,

3. Prawo określone w ust. 2 może nie mieć zastosowania, jeśli z ogółu okoliczności wynika, że umowa o pracę wykazuje bliższe związki z innym krajem; w takim przypadku właściwym jest prawo tego kraju.

Artykuł 7 – Umowy zawarte przez pośrednika

1. W przypadku niedokonania wyboru prawa zgodnie z art. 3 umowa między osobą reprezentowaną a pośrednikiem jest regulowana prawem kraju, w którym pośrednik ma siedzibę lub miejsce zamieszkania, chyba że pośrednik wykonuje swoją działalność głównie w kraju, w którym osoba reprezentowana ma siedzibę lub miejsce zamieszkania, lub jest zobowiązany do wykonywania swojej działalności głównie w tym kraju; w takim przypadku prawem właściwym jest prawo tego kraju.

2. Stosunek prawny między osobą reprezentowaną a osobą trzecią wynikający z faktu, że pośrednik działał w ramach swoich uprawnień, przekraczając swoje uprawnienia lub bez uprawnień, jest regulowany prawem kraju, w którym pośrednik miał siedzibę lub miejsce zamieszkania w momencie wykonywania swoich zadań. Prawem właściwym jest jednak prawo kraju, w którym działał pośrednik, jeśli osoba reprezentowana, w imieniu której działał pośrednik, albo osoba trzecia mają siedzibę lub miejsce zamieszkania w tym kraju, lub jeśli pośrednik prowadził działalność w ramach giełdy lub publicznej aukcji.

3. Niezależnie od ust. 2, w przypadku gdy prawo właściwe dla stosunku prawnego objętego ust. 1 zostało określone na piśmie przez osobę reprezentowaną lub osobę trzecią za wyraźną zgodą drugiej strony, prawo określone w ten sposób jest prawem właściwym dla tych kwestii.

4. Prawo określone w ust. 2 reguluje również stosunek prawny między pośrednikiem a osobą trzecią wynikający z faktu, że pośrednik działał, wykonując swoje uprawnienia, przekraczając swoje uprawnienia lub bez uprawnień.

Artykuł 8 – Przepisy bezwzględnie obowiązujące

1. Przepisy bezwzględnie obowiązujące to przepisy imperatywne, stanowiące tak istotny element ochrony organizacji politycznej, społecznej lub gospodarczej państwa, że mają zastosowanie w każdej sytuacji objętej zakresem ich stosowania, niezależnie od innego prawa właściwego dla umowy zgodnie z niniejszym rozporządzeniem.

2. Przepisy niniejszego rozporządzenia nie mogą mieć wpływu na stosowanie przepisów bezwzględnie obowiązujących sądu, do którego wpłynęła sprawa.

3. Jeśli sytuacja wykazuje bliski związek z innym państwem, przepisy bezwzględnie obowiązujące tego państwa mogą również mieć zastosowanie. Podczas podejmowania decyzji, czy przedmiotowe przepisy mają zastosowanie, sąd uwzględnia ich charakter i cel zgodnie z definicją z ust. 1, jak również konsekwencje, które wynikną z ich zastosowania lub ich niezastosowania dla celu określonego w tych przepisach oraz dla zainteresowanych stron.

Artykuł 9 – Porozumienie i moc prawna

1. Istnienie i moc prawna umowy lub któregoś z jej postanowień są objęte prawem, które miałyby zastosowanie na mocy niniejszego rozporządzenia, gdyby umowa lub postanowienie były obowiązujące.

2. Jeśli jednak z okoliczności wynika, że nie byłoby uzasadnione stwierdzenie skutków postępowania danej strony na podstawie prawa określonego w poprzednim ustępie, dla celów ustalenia, że strona nie wyraziła zgody na umowę, może ona powołać się na prawo kraju, w którym ma ona siedzibę lub miejsce zamieszkania.

Artykuł 10 – Formalne obowiązywanie umowy

1. Umowa ma moc prawną, jeśli spełnia pod względem formalnym przepisy prawa, które ma do niej zastosowanie na mocy niniejszego rozporządzenia, lub prawa kraju, w którym znajduje się jedna lub druga strona lub przedstawiciel w momencie zawierania tej umowy, lub prawa kraju, w którym jedna lub druga strona umowy ma siedzibę lub miejsce zamieszkania w chwili zawierania tej umowy.

2. Jednostronna czynność prawna, związana z zawartą umową lub z umową, która zostanie zawarta, ma moc prawną, jeśli pod względem formalnym spełnia warunki określone w prawie, które jest lub byłoby właściwe na mocy niniejszego rozporządzenia, lub w prawie kraju, w którym czynność ta nastąpiła, lub w prawie kraju, w którym osoba, która podjęła czynność, miała siedzibę lub miejsce zamieszkania w danym momencie.

3. Przepisy określone w ust. 1 i 2 niniejszego rozporządzenia nie mają zastosowania wobec umów, które są objęte zakresem obowiązywania art. 5. Formę umowy reguluje prawo kraju, w którym konsument ma miejsce zamieszkania.

4. Niezależnie od przepisów ust. 1-3 niniejszego artykułu, każda umowa, której przedmiotem jest rzeczowe prawo nieruchomości lub prawo użytkowania nieruchomości, podlega bezwzględnie obowiązującym przepisom formalnym kraju, w którym znajduje się nieruchomość, jeśli zgodnie z prawem przepisy te stanowią przepisy bezwzględnie obowiązujące w rozumieniu art. 8 niniejszego rozporządzenia.

Artykuł 11 – Zakres stosowania prawa właściwego dla umowy

1. Prawo właściwe dla umowy na mocy niniejszego rozporządzenia reguluje w szczególności:

- (a) jej wykładnię;
- (b) wypełnianie zobowiązań, które nakłada;
- (c) konsekwencje częściowego lub całkowitego niewypełnienia zobowiązań, łącznie z oceną szkód, o ile jest ona uregulowana w przepisach - w granicach uprawnień przyznanych sądom przez prawo proceduralne;
- (d) różne sposoby umorzenia zobowiązań, jak również przedawnienia i wygaśnięcia wynikające z upływu terminu;
- (e) skutki nieważności umowy.

2. Jeśli chodzi o sposoby wypełnienia zobowiązań oraz działania, które może podjąć wierzyciel w przypadku niewłaściwego wypełnienia zobowiązań, należy uwzględnić prawo kraju, w którym następuje wypełnienie zobowiązań.

Artykuł 12 – Niezdolność do czynności prawnych

W umowie zawartej między osobami przebywającymi w tym samym kraju, osoba fizyczna posiadająca zdolność do czynności prawnych zgodnie z prawem tego kraju może powołać się na swoją niezdolność do czynności prawnych wynikającą z innego prawa tylko w przypadku, jeśli w chwili zawierania umowy kontrahent był poinformowany o tej niezdolności lub nie wiedział o niej wyłącznie z powodu własnego zaniedbania.

Artykuł 13 – Cesja roszczeń i umowne odstąpienie wierzytelności

1. Zobowiązania między cedentem a cesjonariuszem reguluje prawo, które na mocy niniejszego rozporządzenia ma zastosowanie wobec umów między cedentem a cesjonariuszem.

2. Prawo, które obowiązuje wobec cesji wierzytelności, określa możliwość dokonania takiej cesji, stosunki między cesjonariuszem lub cedentem a dłużnikiem, warunki, pod którymi cesja jest obowiązująca dla dłużnika, oraz czy zobowiązania dłużnika zostały umorzone.

3. Prawo kraju, w którym cedent ma siedzibę lub miejsce zamieszkania w momencie cesji lub przekazania wierzytelności reguluje obowiązywanie cesji lub odstąpienia wierzytelności wobec osób trzecich.

Artykuł 14 – Ustawowe odstąpienie wierzytelności

Jeżeli osoba trzecia jest zobowiązana do zaspokojenia roszczeń wierzyciela zobowiązań umownych, prawo do wniesienia odwołania przez tę osobę trzecią wobec dłużnika zobowiązań umownych jest regulowane prawem właściwym dla zobowiązań do zaspokojenia roszczeń osób trzecich.

Artykuł 15 – Wielość dłużników

W przypadku gdy wierzyciel ma prawo do roszczeń wobec wielu dłużników, którzy ponoszą wspólną odpowiedzialność, oraz jeden z tych dłużników zaspokoił już roszczenia wierzyciela, prawo tego dłużnika do dochodzenia roszczeń wobec innych dłużników jest regulowane prawem właściwym dla zobowiązań tego dłużnika wobec wierzyciela. W przypadku gdy prawo właściwe dla zobowiązań dłużnika wobec wierzyciela określa przepisy chroniące go przed powództwem z tytułu odpowiedzialności cywilnej, dłużnik może powołać się na te przepisy wobec innych dłużników.

Artykuł 16 – Ustawowa kompensacja

1. Prawem właściwym dla kompensacji ustawowej jest prawo właściwe dla zobowiązań, wobec których przeprowadza się kompensację.

Artykuł 17 – Ciężar dowodu

1. Prawo właściwe dla umowy na mocy niniejszego rozporządzenia ma zastosowanie, o ile w kwestii zobowiązań umownych określa ono domniemania prawne i decyduje o ciężarze dowodu.

2. Czynność prawna może zostać dowiedziona dowolnymi środkami dopuszczonymi przez prawo miejsca siedziby sądu lub przez któreś z praw określonych w art. 10, według którego czynność ma moc prawną pod względem formalnym, o ile ten rodzaj dowodu może zostać zastosowany przed sądem, do którego wpłynęła sprawa.

Rozdział III – Pozostałe przepisy

Artykuł 18 – Określenie siedziby/miejsca zamieszkania

1. Dla celów niniejszego rozporządzenia, siedziba spółki, stowarzyszenia lub osoby prawnej znajduje się w miejscu, gdzie mieści się jej główny zarząd.

W przypadku gdy umowa jest zawierana w ramach działalności oddziału, przedstawicielstwa lub dowolnej innej placówki, lub jeśli zgodnie z umową usługa ma zostać wykonana przez tę placówkę, siedziba znajduje się w miejscu, gdzie mieści się ta placówka.

2. Dla celów niniejszego rozporządzenia, jeśli umowa jest zawarta w ramach wykonywania działalności zawodowej przez osobę fizyczną, jej miejsce zamieszkania znajduje się w miejscu, gdzie mieści się jej siedziba zawodowa.

Artykuł 19 – Wyłączenie przekazania sprawy lub odesłania do innego systemu prawnego

Stosowanie prawa danego kraju określonego w niniejszym rozporządzeniu oznacza stosowanie przepisów obowiązującego prawa materialnego danego kraju z wyłączeniem przepisów prawa prywatnego międzynarodowego.

Artykuł 20 – Porządek prawny

Można odmówić zastosowania przepisu prawa określonego przez niniejsze rozporządzenie jedynie wówczas, gdy takie zastosowanie jest ewidentnie niezgodne z porządkiem prawnym miejsca siedziby sądu.

Artykuł 21 – Państwa bez jednolitego systemu prawnego

Jeśli Państwo Członkowskie składa się z kilku jednostek terytorialnych posiadających własne przepisy prawa materialnego w dziedzinie zobowiązań umownych, każda z tych jednostek jest uznawana za oddzielny kraj dla celów określenia prawa właściwego zgodnie z niniejszym rozporządzeniem.

Artykuł 22 – Stosunek do innych przepisów prawa wspólnotowego

Niniejsze rozporządzenie nie wpływa na stosowanie i przyjmowanie przez instytucje Wspólnot Europejskich aktów, które:

- (a) określają przepisy kolizyjne w dziedzinie zobowiązań umownych w pewnych szczególnym obszarach; wykaz takich obowiązujących obecnie aktów znajduje się z załączniku nr 1;
- (b) regulują zobowiązania umowne oraz zgodnie z wolą stron mają zastosowanie w sytuacjach powodujących kolizję prawa;
- (c) określają przepisy zapewniające właściwe funkcjonowanie wspólnego rynku, pod warunkiem, że przepisy te nie mogą mieć zastosowania równocześnie z prawem określonym przez przepisy prawa prywatnego międzynarodowego;

Artykuł 23 – Związek z obowiązującymi konwencjami międzynarodowymi

1. Państwa Członkowskie przekazują Komisji w nieprzekraczalnym terminie sześciu miesięcy po wejściu w życie niniejszego rozporządzenia wykaz konwencji wielostronnych, które w pewnych szczególnych obszarach regulują kolizje prawa w dziedzinie zobowiązań

umownych i których są one stronami. Komisja publikuje ten wykaz w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* w terminie sześciu miesięcy od daty jego otrzymania.

Państwa Członkowskie informują również Komisję o każdym wypowiedzeniu konwencji, a Komisja publikuje w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* informację o takim wypowiedzeniu w terminie sześciu miesięcy od daty otrzymania tej informacji.

2. Niniejsze rozporządzenie nie ma wpływu na stosowanie konwencji, o których mowa w ust. 1. Jednak w przypadku gdy wszystkie istotne elementy sytuacji znajdują się w momencie zawierania umowy w jednym lub kilku Państwach Członkowskich, niniejsze rozporządzenie ma pierwszeństwo przed następującymi konwencjami:

- Konwencja haska z dnia 15 czerwca 1955 r. o prawie właściwym dla międzynarodowej sprzedaży towarów;
- Konwencja haska z dnia 14 marca 1978 r. o prawie właściwym dla umów zawartych przez pośrednika oraz dla przedstawicielstw.

3. Niniejsze rozporządzenie ma również pierwszeństwo przez międzynarodowymi konwencjami dwustronnymi zawartymi przez Państwa Członkowskie, wymienionymi w załączniku II, w zakresie w jakim dotyczą one dziedzin regulowanych przez niniejsze rozporządzenie.

Rozdział IV - Przepisy końcowe

Artykuł 24 – Wejście w życie i stosowanie

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie stosuje się od dnia [rok po wejściu w życie].

Rozporządzenie ma zastosowanie wobec zobowiązań umownych, które powstały po rozpoczęciu stosowania rozporządzenia. Jednak dla zobowiązań umownych powstałych przed rozpoczęciem stosowania niniejszego rozporządzenia jest ono stosowane w przypadku, jeśli przepisy wskazują na to samo prawo, które miałoby zastosowanie na mocy konwencji rzymskiej z 1980 r.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich Państwach Członkowskich

Sporządzono w Brukseli, dnia

*W imieniu Parlamentu Europejskiego
Przewodniczący*

*W imieniu Rady
Przewodniczący*

Załącznik nr 1: Wykaz aktów, o których mowa w art. 22 lit. a)

- dyrektywa w sprawie zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z terytorium Państwa Członkowskiego (dyrektywa 93/7/EWG z dnia 15 marca 1993 r.)
- dyrektywa dotycząca delegowania pracowników w ramach świadczenia usług (dyrektywa 96/71/WE z dnia 16 grudnia 1996 r.)
- druga dyrektywa w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do ubezpieczeń bezpośrednich innych niż ubezpieczenia na życie i ustanowienia przepisów ułatwiających skuteczne korzystanie ze swobody świadczenia usług oraz zmieniająca dyrektywę 73/239/EWG (dyrektywa 88/357/EWG z dnia 22 czerwca 1988 r., uzupełniona i zmieniona dyrektywami 92/49/EWG i 2002/13/WE)
- druga dyrektywa w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do bezpośrednich ubezpieczeń na życie, ustanawiająca przepisy ułatwiające skuteczne korzystanie ze swobody świadczenia usług i zmieniająca dyrektywę 79/267/EWG (dyrektywa 90/619/EWG z dnia 8 listopada 1990 r., uzupełniona i zmieniona dyrektywami 92/96/EWG i 2002/12/WE).

Załącznik II: Wykaz konwencji dwustronnych, o których mowa w art. 13 ust. 3

– [...]